

Berano, 1013, 1037, 1097 (*Cart. id.*, 98-99, 202, 423); 1046: *Castell Bara* (id. id. II, 253); 1069: *Castro Beranii*; 1143 (id. id. II, 332); 1143: *chastrum de Berano* (id. id. III, 128); 1154: *Berano* (Kehr, *Papsturk.* 338); 1259: *Berano* (CCandí, *Mi. Hi. Cat.* II, 444); 1359: «castell de Crexell, *Bara* e Roda: 33 fochs», «Roda --- e *Bara*» (*CoDoACA* XII, 30, 33). També en donen notícies Balari, *Orig.* 101, 309; Morera, *Tarrag. Cri.* II, p. xvii; Mas, *N. Hi. Bisb. Bna.*; un dels quals ja amb data 1011.

ETIM. Notem que es tracta sempre del *Castell (de) Berà* o la *Torre Berà* (veg. la situació d'aquesta en IGC, dins el te. també de Roda), com consta expressament en les cites que he donat de 1069 i 1143, i segurament deu ser el mateix en quasi totes les altres, que a mà només tinc en nota abreujada. És, doncs, un de tants casos de noms formats amb *Castell* (o l'equivalent *Torre*) + un NP en complement genitiu; noms que en aquesta època són generalment germànics.

Com vaig detallar més en *EntreDL* III, 10-20n (= *Mél. M. Roques*, 1951, IV, 37), es tracta del NP germànic BERA, genitiu BERAN, -ANS; nom idèntic al del primer compte de Barcelona, *Bera*, nomenat per Lluís el Piadós; el nom es repeteix en el de l'*Arc de Berà*, situat més enllà pel camí de Tarragona; veg. el meu treball citat, per dissipar les llegendes pseudo-etimològiques, que s'havien ideat a pretext d'aquests noms; i així mateix la que voldria relacionar-hi el nom de Torredembarra, d'origen també personal, però sens dubte diferent.

I rebutgem, d'altra banda, el mal fundat dilema de M-Lübke, que suggerí (*Roman. Namenstudien* II, 63) que aquest NP (també documentat antigament a Portugal), sigui d'origen ibero-basc; car ja ho refuta la declinació BERA, -ÂN, típica dels NPP germànics, i en aquesta família Först. (260) el documenta copiosament, junt amb altres moltíssims derivats de l'arrel germànica BER-.

Bera, Molí de ~ (Aigua d'Ora), V. *Moscavera Berabassí*, V. supl. a l'article *BACÍ Berallans*, V. *Brallans Beral* i *Berada*, V. *Veral*

BERANUI. Nom de diversos llocs dels Pirineus centrals. Primerament:

1) Nom d'una coneguda població de la vall de l'Isàvena, a l'Alta Ribagorça, al peu de la serra del Cis. Limita amb Calbera, Betesa, Soperuny, Rallui i Visalibons. Actualment forma, juntament amb Vallabruga, Biesques, Calbera, Castrossit, Les Ferreries, Morens i Pardinella, un municipi que ha estat batejat amb l'artificios i lamentable nom de *Veracruz*, nom confusionari (què té allò en comú amb Mèxic?), sense motivació històrica i sense cap base en la llengua viva de la zona. Calia mantenir els venerables noms de Calbera i Cornudella en vigència oficial.

PRON. POP.: *beranúj* (oït així per Corominés

1957, a El Sas de Cornudella i per Terrado, sovint, a Beranui, a Areny i a Betesa).

HOM. i PAR.: 2) *Beranui*, llogaret de Mont-ros, a la vall pallaresa del Flamicell; tenia quatre cases en temps de Madoz (pronunciat *brenúj*, oït per Casacuberta 1920 i per Corominés 1957).

3) *Berani*, llogaret al NE. de Rialb (Alt Pallars) (pron. *brani*, Casacuberta i Corominés; *berani*, Corominés 1955).

4) *Bernui*, a l'Alt Pallars, V. d'Assua te. Altron (pronunciat *plans de bernúj*, Terrado a Llessui, 1988).

5) *Casa Beranui*, a Esplugafreda (Ribagorça) (pronunciat *beranúj*, oït per Terrado en diverses ocasions), nom d'una casa avui deshabitada, però rica i ben arrelada altre temps a la zona.

6) *Baranguá*, llogaret de Sabiñánigo, que era *Veranui* l'any 1067, segons el Cartoral de Fanlo. És la correspondència fonètica, en aragonès, del cat. *Beranui*: -ði > arag. *yé* (> *gué*, *guá*), cat. *úi*. Menys probable és que es relacioni amb aquests *Benanué*, del partit de Boltaña.

DOC. ANT. A (1), el *Beranui* de l'Isàvena sembla correspondre la següent documentació: a. 922: «in valle de *Ueranoi* in loco ubi dicitur Uescas» (SerranoS., *NHRBg.*, p. 215; a. 929: «--- valle de *Veranoi* ---» (Abadal, *Pallars i Rib.*, 355); a. 1067: *Berannue* (Serrano S., o. c., p. 492); a. 1082: «ut facimus carta de uno homine Deo et sancto Vincentio Rotensi, in villa *Beraniu*» (*Cart. Roda*, 91-92, ed. Yela, 3, VI, lín. 4); a. 1223: «Gilelmus de *Beranue*» «Berenguer de *Beranue*» (M. Duque, *Ovarra*, 169.64 i 66); a. 1277: «Bernardo de *Beranuy*» (Soldevila, *Pere el Gran* I, segona part, A-75, 94); a. 1381: «Casa de na *Beranuy*» (a Calbera, Camarena, *Focs*, 42); a. 1381: «Anthoni de *Beranuy*» (a Estopanyà: Camarena, *Focs*, 18); a. 1385: «Antonio de *Beranuy*» (a Estopanyà: Camarena, *Morabatins*, 59); a. 1495: *Beranuy* (*Focs Cens* 1485, p. 8); a. 1551: «Mosen Monserat *Veranuy* natural de Benabarre» (*Libro Lucero* de Benasc, p. 35); a. 1595: *Veranui* (*Esp. Sagr.* XLVIII, 267).

Reunim ara la **DOC. ANT.** que sembla referir-se als diversos homònims:

De *Berani* (3) al Nord de Rialb, a. 860: *Berenuy* (Abadal, *Comt. Pall. i Rib.*, 60); a. 1033: *Berenni* (Reig Vilardell, probablement cal llegir *Berenui*); a. 1492: «Camp de *Barnuy*» (doc. 6 de J. Lluís, al dors, amb una lletra del XVIII o del XIX, es llegeix «cam de *Verani*»); a. 1518: *Bereni* (Spill Castellbò, 107r, s. v. Rialb); a. 1645: *Berni* (*Capbreu de Rialb*, 7v i 39v.).

De *Bernui* (Altron) (4). a. 839: «atque ipsas parrochias de valle Stacione vel Invicino, sive Siarb, cum Lagunuas et Serbaos et Villafuroris, et ipsas parrochias de illo Obago vel de *Berenui* et Somponui atque Montanohortone vel Rimatrice» (*Acte de la Seu*, Pujol, 254); Pujol voldria identificar-lo amb *Beranui* de Mont-ros, (2) però per l'acompanyament sembla més probable que es tracti del *Beranui* d'Assua; a. 893: